

ויה"ר שנזכה כבר לומר הלל עם מלך המשיח, ובלשון הגמ' בפסחים (שם) ד"כשיגאלו יאמרו אותו על גאולתן".



חטה שנמצאה בשומן בפסח

הרב דוד י. אופנר
לוד, אה"ק

בשוע"ר (סי' תסב סט"ו) בדיני מי פירות אם מחמיצים, כותב רבינו, וז"ל: "שומן מהותך דינו כמי פירות בלבד, אפילו אם מיד לאחר שהדיחווהו להכשירו מדמו בעודו מלוכלך במים שמוהו בקדירה להתיכו ונמצא שיש בו תערובת מים אף על פי כן אין לחוש, לפי שכשנתבשל שומן בקדירה [או] באילפס בישול יפה נשרפו המים בבישול והלכו להם לגמרי, ומכל מקום אם נמצאת חטה בשומן כשעודנו באילפס שהתיכוהו בו בין שעדיין הוא לח וצלול בין שכבר קרוש שם בתוך האילפס אם התיכוהו בתוך הפסח יש לאוסרו, שיש לחוש שמא נפלה החטה לתוכו באילפס כשעדיין לא נתבשל בישול יפה בעוד שהיו בו צחצוחי מים מהמים שהודח בהם, ואז נתחמצה החטה במהרה קודם שנתבשלה שם ונאסר כל השומן שבאילפס שחמץ בפסח במשהו". ע"כ.

והנה ממ"ש "אם התיכוהו בתוך הפסח יש לאוסרו", משמע דשומן שהתיכוהו לפני הפסח אף כשעודנו באילפס שהתיכוהו בו ואפי' עדיין הוא לח וצלול אין לאוסרו, כיון שחמץ רק בפסח נאסר במשהו, וכאן תערובת המשהו חמץ בשומן היתה קודם פסח.

והנה מקור דברי אדה"ז הוא בשו"ת צ"צ (הקדמון) סי' קכב, ושם מיירי בשומן שנתבשל בחודש טבת ואחר שנתבשל הוריקו השומן לקדירה ושם נמצאה החטה בפסח, ובתוך דבריו כותב, וז"ל: "אבל בנדון דידן בשומן שנתערב מעט מים בתוכה ואחר כך מצאו גרעין חטה בתוך השומן, עיקר החשש הוא מחמת החטה שנתחמצה, הרי יש לנו לחשוש שמיד כשנפלה החטה לתוך השומן נתחמצה החטה מן המעט מים שהיה מעורב בשומן שהוא מי פירות וגרמו למהר להחמיץ. . והרי היתה החטה מחומצה מונחת בתוך השומן עד תוך הפסח שאז החמץ במשהו, וחיישינן דלמא החטה נותנת טעם משהו לתוך השומן ממולח כבוש בתוכו עד תוך הפסח. . כיון שגרעין החטה הוא בעין ואנו חוששינן

שהחטה הזאת היא מחומצה כבר כשנפלה לתוכה שאז היו המים עדיין ועתה בפסח נותנת טעם משהו לשומן.

"ודאי אילו נטלוה לחטה קודם הפסח לא היתה אוסרת דקודם פסח בטל בששים אבל לפי שלא מצאו לחטה אלא בתוך הפסח אוסרת במשהו..."

"הא לאו מילתא הוא משום דכבר נקטינן בחטה שנמצאת במקום שאוסרת אמרינן כאן נמצא כאן היה, וא"כ בנדון דידן לא מחזקינן שהחטה נפלה על השומן קודם ששמוה לתוך אלפס לבשל או שנפלה לתוך האלפס בשעת בשול, אלא מחזקינן שנפלה לקדירה זו שהשומן עתה בתוכה דאמרינן כאן נמצא כאן היה, וכיון דהכי הוא דמחזקינן שלא נפל גרעין חטה לתוך השומן אלא אחר בשולו אחר שהוריקו אותה לתוך הקדירה, אם כן תו אין לחוש כלל למעט מים שנשאר בשומן אחר ההדחה שיהא גורם למהר להחמיץ מפני שכבר פסק כח המים לגמרי ולא נשאר מאומה מן המים בעין, . . . ואין החטה מחמצת מן השומן כיון דאינו אלא מי פירות לחוד ומי פירות אין מחמיצין". ע"כ.

היוצא מדבריו דגם אם השומן בושל לפני הפסח ונשאר באותו הכלי שבושל בו, יש לאסרו מדין כבוש כמבושל.

וצ"ע מדוע אדה"ז לא חש כאן לדין כבוש כמבושל. ובפרט שמצינו בכיו"ב שכן חש, וכמו בסי' תסז ס"מ דכותב וז"ל: "וכן כרוב מליח הכבוש בחבית ונטל מעט ציר מן החבית לתוך הקערה ונמצאת חטה בקועה בקערה הכרוב שבחבית מותר, שאנו תולין שלתוך הקערה נפלה ולא היתה מעולם בחבית, שאין מחזיקין איסור ממקום למקום, אבל אם נמצאת חטה בקועה בחבית לאחר שנתן ממנה לתוך הקערה גם הכרוב שבקערה אסור, שמחזיקין איסור מזמן לזמן ושמה היתה החטה בחבית קודם שנתנו ממנה לקערה, ונאסר אז כל מה שבחבית אף להאומרים שחמץ בפסח אינו אוסר בצונן, שיש לחוש שמא נכבשה החטה מעת לעת בתוך החבית, וכל הכבוש מעת לעת הרי הוא כמבושל". ע"כ.

וראה גם סי' תמז סל"ב דכותב: "אבל אם הוציאו מהכלי של חמץ קודם הפסח אף על פי שהוא מלוח הרבה מאוד והיה כבוש בתוך הכלי כמה ימים מכל מקום אם לא נבלע מעולם כל כך חמץ בכלי זה שלא יהיה

במליח זה ס' כנגדו מותר לאכלו בפסח, שאף אם נפלט החמץ מהכלי לתוכו הרי נתבטל בס' קודם הפסח ואינו חוזר וניעור בפסח". ע"כ.

וגם בנדו"ד הו"ל למיחש לכבישת החיטה בשומן אם נמצאת בפסח חטה בשומן כשעודנו באילפס שהתיכוהו בו קודם הפסח.

ולכאורה י"ל בזה דהנה בתשובת הצ"צ (הנ"ל) מוזכר כמה פעמים שהנדון שם היה שהחטה נמצאה בשומן קרוש, ובכ"ז התיר רק כשנמצאה החטה בכלי שהשומן לא בושל בו, ומוכן דחשש לכבוש כמבושל גם בשומן קרוש.

וי"ל דאדה"ז לא ס"ל ששייך דין כבוש כמבושל בשומן קרוש, וכפי שמוכן גם ממ"ש הרמ"א ביו"ד סי' קד ס"ב, וכ"כ הפמ"ג ביו"ד ריש סי' קה במשבצות זהב בשם הד"מ ואו"ה, וכ"כ החו"ד שם ס"א בחידושים: "ודווקא במשקה שהאיסור מתנועע בתוכו ממקום למקום נקרא כבוש, אבל במים קרושים או בשומן וחמאה קרושים לא מקרי כבוש" [ואולי גם הצ"צ לא מיירי מדין כבוש, אלא מדין מליח כרותח, ומיירי שמלחו השומן לשומרו, וקצת משמע כן ממ"ש: "וחיישינן דלמא החטה נותנת טעם משהו לתוך השומן ממולח כבוש בתוכו עד תוך הפסח", אף שבגוף המעשה שעליו דן שם לא הזכיר זאת, ואולי מפני שהוא פשוט שכ"ה הדרך לשומרו, ועדיין דברי רבינו צ"ע שהרי כתב דינו גם בשומן צלול].

וצריך לומר שמכיון שטבע השומן שנקרש אחר הבישול לכך אין שייך (כ"כ) שיהיה השומן צלול אחר הבישול במשך מעל"ע שיהיה שייך לומר בו דין כבוש כמבושל, וכן משמע קצת מלשונו של רבינו דכתב "בין שעדיין הוא לח וצלול בין שכבר קרוש" (ופשוט שבפסח כבר אין השומן חם מהבישול, דא"כ הוא בגדר של מבושל בתוך הפסח, וכן אם היה השומן צלול אפי' רגע אחד מתוך המעל"ע בפסח ה"ה כבוש בפסח (ראה שוע"ר סי' תמז סעי' כב כד)).

אך ממ"ש הרמ"א בסי' קד ס"ב בדין עכברא דדברא שנמצא על שומן וז"ל: "וכן נמצא העכבר עליו, סגי ליה בנטילת מקום ולא מחזקינן איסור שמא היה השומן רך כשנפל שם דכבוש הוי כמבושל, דמותר מכח ספק ספיקא, ספק נפל שם כשהיה קשה, ואם תמצא לומר כשהיה רך, שמא נתקשה קודם שיעור כבישה". ע"כ. עכ"פ מוכן מדבריו דגם בשומן מצוי שיהיה צלול מעל"ע וא"כ שפיר שייך בו דין כבוש כמבושל, (וע"ש

בש"ך ובט"ז דאם ידוע שהיה השומן תחילה רך, ויש ספק רק אם נקרש השומן אחר מעל"ע אזלינן לחומר(א).

וי"ל: דאכן דעת רבינו דכבוש בפסח יהיה אסור, והטעם שלא פרטו, היות שנכלל בהאדכתב "אם התיכוהו בתוך הפסח", וכיוון שכבוש הוי כמבושל לכך הוה כמו שהתיכו בתוך הפסח.

עוד י"ל דמ"ש "אם התיכוהו בתוך הפסח" אינו בכדי ללמדנו הדין דהתיכוהו לפני הפסח, ואכן אם נכבש בו יהיה אסור, אלא אך ורק בכדי ללמדנו שבכותבו בסעיף הבא (טז): "אבל אם הוריקו השומן מהאילפס לכלי אחר ובאותו כלי נמצאת חטה בתוך השומן אפילו הוריקו לתוכו כשהיה רותח ואפילו אם עדיין הוא רותח ונפלט לתוכו טעם החטה הרי זה מותר" וכו'. הוא גם כשכל זה נעשה בתוך הפסח.



אחר כוס ראשון אינו מברך ברכה אחרונה [גליון]

הרב וו. ראזענבלום
תושב השכונה

בשו"ע אדה"ז סימן תעג סעיף י איתא וז"ל: "אחר כוס ראשון לא יברך ברכה אחרונה. . לפי שהכוס של קידוש הוא מצרכי הסעודה. . ונפטרים בבהמ"ז שלאחר הסעודה. . ועוד שהוא נפטר בברכה אחרונה שיברך אחר כוס רביעי... " עכ"ל.

והנה בגל' רלה הקשה הרב ש.ז.א. וז"ל:

"וקשה לי מה צריך לטעם השני שהוא נפטר בברכה אחרונה שאחרי כוס רביעי, הרי בסדר ברכת הנהנין סימן ד סי"ב ובשו"ע סימן קעו ס"ב כתב אדה"ז, וז"ל: וכן מי שמקדש על היין הואיל ואין קידוש אלא במקום סעודה מכלל הסעודה הוא ואין צריך לברך אחריו, עכ"ל. שכאן מוחלט שברהמ"ז פוטרת יין לברכה אחרונה, וכוס ראשון שהוא של קידוש כתב אדה"ז שהוא מצרכי הסעודה, וא"כ נפטר בברהמ"ז, ככוס של קידוש כל השנה? " עכ"ל.